

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11\(40\)-119-135](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-11(40)-119-135)

УДК [378.046.4]

Михайлов Віктор Миколайович,

кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами, заступник начальника з науково-дослідної роботи Інституту державного управління у сфері цивільного захисту. Київ, Україна.

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5629-1500>
mvn2006@ukr.net

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОРГАНІВ ВЛАДИ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. Надзвичайні ситуації стають усе більш масштабними і небезпечними для населення, природного середовища та стійкого функціонування економіки. Під час виникнення надзвичайних ситуацій кожного року гине значна кількість людей, а ліквідація наслідків вимагає великих затрат: економіка країни і громадяни зазнають чималих матеріальних збитків. Сучасні джерела небезпек висувають нові вимоги до системи підвищення кваліфікації осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту. Підвищення кваліфікації спрямовується на формування готовності управлінських кадрів до виконання складних функцій у сфері цивільного захисту і передбачає освоєння нових загальнотеоретичних та спеціально-технологічних знань, розширення спектру умінь і навичок. Суспільству потрібні висококваліфіковані управлінські кадри, які здатні забезпечувати розвиток сфери цивільного захисту, розробляти та реалізовувати організаційно-технічні заходи безпечної життєдіяльності людей.

У дослідженні на основі логічного аналізу розкриваються особливості підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки у сучасних умовах, обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення процесу підвищення їхньої кваліфікації.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок про те, що удосконалення підвищення кваліфікації управлінських кадрів з питань цивільної безпеки бачиться в органічному поєднанні різних форм, методів та змісту навчання, залежно від можливостей і потреб

особи; раціональній побудові універсального дизайну у сфері освіти в закладі вищої освіти, установі цивільного захисту. У сучасних умовах система підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільного захисту повинна постійно вдосконалюватися та адаптуватися до змін, враховуючи вже наявні досягнення в цій сфері.

Ключові слова: керівники структурних підрозділів органів влади; підвищення кваліфікації; цивільна безпека; захист населення; надзвичайні ситуації.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Все більш непередбачувані і складні катастрофи, триваліші та інтенсивніші лісові пожежі, агресивні і руйнівні повені, а також незвичні екстремальні погодні явища стають нормою і демонструють нам, що ми повинні керувати новою складною реальністю. Надзвичайні ситуації, пов'язані з природними, екологічними, техногенними і технічними явищами, стали невід'ємною складовою сучасного життя багатьох країн світу, оскільки вони часто спричиняють не лише значні руйнування, а й загибель людей. Їх наслідки стають усе більш масштабними і небезпечними для населення, природного середовища та стійкого функціонування економіки.

Щороку через надзвичайні ситуації передчасно помирає велика кількість людей, а усунення наслідків надзвичайних ситуацій вимагає чималих витрат, тому економіка і населення країни зазнають матеріальних втрат. Згідно з даними аналізу Державної служби України з надзвичайних ситуацій, за останнє десятиріччя на території України протягом одного року виникає близько 200 надзвичайних ситуацій. Упродовж січня – грудня 2019 року в Україні зареєстровано 146 надзвичайних ситуацій техногенного, природного та соціального характеру. Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинули 197 осіб (з них 23 діти) та постраждало 1 439 осіб (з них 623 діти). Матеріальні збитки від надзвичайних ситуацій, порівняно з 2018 роком, зросли на 38% [1]. Різноманіття і постійне збільшення джерел небезпек для людини, суспільства і держави в усіх сферах життєдіяльності, розширення та ускладнення спектра завдань, покладених на єдину державну систему цивільного захисту, як сукупність інституцій щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, посилює важливість захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Ефективна діяльність системи цивільного захисту неможлива без підготовки всіх груп населення з питань цивільної безпеки, де особливого значення набуває

підвищення компетентності керівників структурних підрозділів органів влади, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем підготовки осіб керівного складу та фахівців щодо управління в надзвичайних ситуаціях зумовлено, зокрема, необхідністю вирішення дедалі складніших завдань забезпечення захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального характеру. Результати аналізу наукових досліджень з проблем цивільного захисту, зокрема, і підвищення кваліфікації керівного складу структурних підрозділів органів влади, свідчать про те, що більшість з них присвячені питанням державного управління у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій (С. Домбровська, О. Євсюков, А. Терентьева, В. Тищенко), різних видів їхнього забезпечення (С. Миронець), розв'язанню завдань підготовки особового складу для професійних рятувальних підрозділів (О. Бикова, М. Козяр). У дослідженнях таких науковців, як П. Волянський, А. Демків, Є. Литвиновський, С. Парталян фрагментарно відзначено питання кадрового потенціалу суб'єктів забезпечення цивільного захисту, сучасних освітніх технологій навчання фахівців у сфері захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій, змісту навчання працівників штатних підрозділів з питань цивільного захисту.

Проте система підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки не була предметом глибокого науково-педагогічного дослідження, тому характеризується недостатністю наукового розроблення концептуальних, організаційно-педагогічних, методологічних і методичних засад. Аналіз наукових праць, власний досвід автора дали змогу визначити основні суперечності, які виникають у підвищенні кваліфікації керівників структурних підрозділів органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, на яких покладається виконання завдань щодо організації захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, між:

- постійно зростаючими суспільними вимогами до підвищення ефективності діяльності єдиної державної системи цивільного захисту і рівнем готовності управлінських кадрів до забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту;
- реальними можливостями закладу післядипломної освіти, установ цивільного захисту і потребою керівників структурних підрозділів органів влади в підвищенні рівня компетентностей у галузі цивільної безпеки;

- необхідністю підвищення ефективності роботи закладів післядипломної освіти та установ сфери цивільного захисту і недостатнім науково-методичним забезпеченням освітнього процесу.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Враховуючи об'єктивну необхідність наукового і технологічного рішення, **метою** дослідження є розкриття особливостей підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки в системі післядипломної освіти.

Завдання дослідження:

1. Виявити освітні установи, які здійснюють підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади у сфері цивільного захисту.

2. Визначити форми, які застосовуються для підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади у сфері цивільного захисту.

3. Розкрити чинники, що впливають на вдосконалення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки.

4. Обґрунтувати перспективи надання освітніх послуг з функціонального навчання керівникам структурних підрозділів органів влади у сфері цивільного захисту.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Аспекти та елементи системи підвищення кваліфікації управлінських кадрів у практиці післядипломної освіти України досить добре висвітлені у науковій літературі. Так, В. Онушкін розглядає підвищення кваліфікації як навчальну діяльність, спрямовану на формування готовності працівника до виконання більш складних функцій і передбачає освоєння нових загальнотеоретичних та спеціально-технологічних знань, розширення спектру умінь і навичок [2]. За визначенням В. Сидоренко, ефективна організація системи підвищення кваліфікації, наповнена новим змістом, результативністю використовуваних андрагогічних методів, технологій, неперервністю курсового і міжкурсорового періодів як цілісного андрагогічного циклу тощо є не тільки вимогою часу, а, передусім, визначальним показником діяльності інституцій післядипломної педагогічної освіти [3]. На думку В. Супруна, післядипломна педагогічна освіта спрямовується на розвиток і вдосконалення особистісних якостей фахівця, виявлення інтегральних факторів розвитку методичної

компетентності на основі міждисциплінарних підходів [4]. Отже, питання фахового зростання управлінських кадрів, що забезпечують у межах законодавства виконання завдань щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій в певній сфері суспільного життя, сьогодні стає центральною проблемою подальшого розвитку єдиної державної системи цивільного захисту.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Для вирішення окреслених завдань дослідження, представлення їх результатів використано такі загальнонаукові методи: вивчення, теоретичний аналіз науково-педагогічної та навчально-методичної літератури з теми дослідження, узагальнення, визначення та обґрунтування характерних тенденцій.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Досліджуючи теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій, М. Козяр зазначає, що ефективна діяльність фахівців цієї галузі можлива лише за умови повноцінної підготовленості до цього, а дії в таких ситуаціях для них мають бути звичною нормою [5]. Адже суспільству потрібні висококваліфіковані управлінські кадри, здатні: створювати стратегії розвитку сфери цивільного захисту; розробляти та реалізовувати організаційно-технічні заходи безпечної життєдіяльності; проводити короткострокові й довгострокові моніторинги і прогнозування надзвичайних ситуацій на підставі отриманих даних; організовувати координацію дій органів управління, сил і засобів цивільного захисту для реагування на надзвичайні ситуації; забезпечувати підвищення ефективності діяльності підпорядкованих структур відповідно до їх завдань. Зміст професійної діяльності в надзвичайних ситуаціях, її особливості, зокрема, досить висока складність, небезпечність, фізична та психічна насиченість, передбачають високу громадянську свідомість і відповідальність, справжню фахову майстерність, морально-психологічну готовність, психічну стійкість і надійність посадових осіб до роботи на межі людських можливостей.

З огляду на актуальність розв'язання проблеми цивільної безпеки та з метою забезпечення якісного навчання державних службовців нормативно-правовими актами визначено перелік категорій осіб керівного складу та фахівців, чия діяльність пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, які зобов'язані проходити відповідне підвищення кваліфікації. До переліку цих категорій

належать керівники департаментів, управлінь, відділів, секторів центральних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, тобто структурних підрозділів, які забезпечують у межах законодавства виконання завдань цивільного захисту в певній сфері суспільного життя [6], [7]. Нормативно-правовими документами визначено, що підвищення кваліфікації цих посадових осіб з питань цивільної безпеки є обов'язковою умовою та здійснюється проведенням функціонального навчання і практичної підготовки. Результати вивчення джерельної бази з цієї проблеми вказує на відсутність наукового визначення поняття «функціональне навчання» на теперішній час. Найпростіші його ознаки можна виявити у наказі МВС України № 1112 від 21.10.2014 р., де зазначено, що функціональне навчання передбачає «набуття та систематичного оновлення особою спеціальних знань, умінь і навичок з питань цивільного захисту без вдосконалення раніше набутих нею компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань». В свою чергу, практична підготовка передбачає закріплення керівним складом і фахівцями теоретичних знань з питань цивільного захисту та набуття ними навичок і досвіду виконання завдань та функцій під час командно-штабних, штабних та спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту [8]. Отже, для нашого подальшого дослідження поняття «функціональне навчання», як елементарна частинка теорії, потребує конкретизації і наповнення суттю з позицій професійної педагогіки та через загальний рід і видову відмінність, генетичні та операціональні визначення.

Розглядаючи суть державної політики у сфері цивільного захисту та освіти, доцільно звернути увагу на вимоги до проведення підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки – вони мають навчатись у перший рік призначення на посаду і в подальшому щонайменше один раз на п'ять років. Тому керівники органів влади повинні планувати підвищення кваліфікації таким чином, щоб кожен керівник структурного підрозділу завершив цю процедуру принаймні раз на п'ять років. Статистичні дані вказують, що понад 23 тисячі осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, щороку підвищують свою кваліфікацію [9]. Згідно із нормативними документами, тривалість навчання визначається відповідними програмами, що розробляються закладами вищої освіти та установами цивільного захисту, які здійснюють підвищення кваліфікації, і передбачають отримання ними знань, умінь і навичок, а також набуття

досвіду застосування цих знань для виконання посадових обов'язків у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

У період планування та організації підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільного захисту враховуються їхні індивідуальні вікові та соціальні особливості, досвід роботи, що усувають бар'єри спілкування у навчанні між учасниками. Це дає змогу враховувати їхні потреби в отриманні нових знань та розвитку компетенцій, а відтак запроваджувати в практику роботи індивідуальну освітню траєкторію, як «персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду» [10]. Як свідчить практичний досвід, цей підхід позитивно впливає на вдосконалення освітнього процесу, мотивує науково-педагогічних працівників до вибору найбільш ефективних форм роботи, використання інноваційних методик і педагогічних технологій. Подібна система підвищення кваліфікації, як зауважує В. Купрієвич, має справу з людьми, які вже визначилися у своєму професійному покликанні, володіють фізіологічною, соціальною, моральною зрілістю, економічною незалежністю [11]. Тому при організації навчання керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки слід враховувати, що це дорослі люди, які вже зарекомендували себе фахівцями високого рівня. Зазвичай такі слухачі мають багатий життєвий і професійний досвід, високу і конкретну мотивацію до підвищення кваліфікації, прагнуть до постійного практичного застосування набутих знань та умінь в управлінській практиці, ставлять підвищені вимоги до якості і результатів навчання. Це спонукає дослідників проблем розвитку післядипломної освіти вдаватися до пошуків адекватних методологічних підходів до навчання дорослих, залучати їх до співпраці із здобуття нових знань на партнерських засадах.

Безумовно, розвиток післядипломної освіти керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки має важливе державне значення. Передусім, слід підкреслити, що реалізація основних положень Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій [12] вимагає побудови універсального дизайну у сфері освіти. Ідеться про дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами [10]. Можна з упевненістю сказати, що сьогодні намітилися певні новації, спрямовані на розв'язання проблемних питань в системі післядипломної освіти керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки. Серед найбільш

значущих теоретичних розробок у цій галузі можна назвати: введення загальної, профільної і регіональної складових у зміст підвищення кваліфікації; оновлення функцій системи підвищення кваліфікації та виділення в ній освітньої, інформаційної та консультативної функцій; врахування інтересів, підготовленості і психологічних особливостей слухачів. Модернізація системи підвищення кваліфікації управлінських кадрів органів влади з питань цивільної безпеки виявилась, зокрема, у виникненні нових форм установ. Навчання керівного складу і фахівців для потреб центральних органів виконавчої влади здійснюється у закладі вищої освіти – Інституті державного управління у сфері цивільного захисту. Навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності областей та м. Києва, як бюджетні установи системи освіти у сфері цивільного захисту, що підвищують кваліфікацію управлінських кадрів регіонального та місцевого рівня, замінили курси (учбово-методичні центри) цивільної оборони [7].

Досвід організації підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки свідчить про те, що в процесі навчання у закладі післядипломної освіти і в установах цивільного захисту використовуються різноманітніші форми навчальних занять. Освоєння керівниками відповідного змісту здійснюється у формі лекцій, семінарів, виїзних практичних занять на об'єктах господарювання; під час круглих столів з обміну досвідом; підготовки кваліфікаційних робіт; проведення індивідуальних і групових консультацій тощо. Вочевидь, форми підготовки керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільного захисту повинні сприяти тому, щоб якомога раніше, після призначення їх на посаду, вони довели ефективність своєчасно прийнятих ними і реалізованих адекватних заходів для захисту населення і територій від небезпек, що виникають при надзвичайних ситуаціях, спонукати у них бажання і необхідність вишукувати додаткові можливості щодо розвитку органів управління і сил цивільного захисту, підвищенню ефективності виконання заходів захисту від надзвичайних ситуацій за рахунок виявлення невикористаних резервів.

Для успішного підвищення кваліфікації важливе значення має якість і зміст навчальних планів, вибір способів навчальної роботи, виявлення та врахування у навчанні особистісних потреб керівників структурних підрозділів у вдосконаленні професійних знань і практичних управлінських умінь з питань цивільної безпеки. Істотно визначають ефективність навчання керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки і матеріально-технічні особливості: дидактична, методична та технічна оснащеність освітнього процесу; обсяг

бібліотечних фондів; наявність і різноманітність матеріалів, що відображають інновації в освіті та управлінні у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій тощо. Ми вважаємо за доцільне організувати підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки таким чином, щоб існувала гнучкість у відборі змісту додаткової професійної освіти, а у слухачів була можливість вибору місця, часу і темпів навчання. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології здатні забезпечити доставку навчального матеріалу в онлайн-режимі від науково-педагогічних працівників до слухачів за місцем їх перебування. Підвищення кваліфікації з використанням дистанційних технологій – інноваційна форма організації освітнього процесу, рівноцінна з традиційними формами навчання, що відбувається за опосередкованої взаємодії учасників освітнього процесу у спеціально створеному освітньому середовищі. В Інституті державного управління у сфері цивільного захисту з 2015 року запроваджено таку форму навчання, реалізовану на одній з найбільш популярних систем електронного навчання – «Moodle». Перевагами навчання з використанням дистанційних технологій є: можливість слухача займатися в зручний для себе час, у зручному місці; можливість формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним потребам; підвищення кваліфікації без відриву від роботи; одночасний доступ до навчальних джерел і спілкування через мережі зв'язку з одним із науково-педагогічних працівників; знижені витрати слухача на навчання; рівні можливості підвищення кваліфікації, незалежно від місця проживання, стану здоров'я слухача тощо [13].

Не можна не зважати на те, що серед індивідуальних форм навчання самоосвіта має ключове значення. Підвищення кваліфікації надає стимул і вказує основні напрями для самоосвіти керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки у міжкурсовий період. Керуючись цією обставиною, доцільно розглядати самоосвіту в якості однієї з провідних форм їх ознайомлення зі способами ефективного здійснення управлінської діяльності, пов'язаної з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту. При цьому слід максимально враховувати мотивацію в самоосвіті, яка залежить від рівня розвитку професійної самосвідомості особистості, ступеня об'єктивності самооцінки, усвідомлення особистих потреб у підвищенні кваліфікації. Без пробудження внутрішньої активності керівників структурних підрозділів, їх професійне самовдосконалення навряд чи можливе. Дослідження показало, що об'єктивно існуючими труднощами у здійсненні діяльності щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій найчастіше

спостерігається у керівників з невисоким рівнем професійної кваліфікації. Для цього, поряд з самооцінкою своєї компетенції, а також якості здійснюваної діяльності з питань цивільного захисту, керівникам структурних підрозділів слід максимально широко використовувати матеріали перевірок посадових осіб, уповноважених здійснювати державний нагляд з питань техногенної та пожежної безпеки. Однак, більшість науковців головним недоліком у діяльності державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування вважає саме відсутність у них здатності та готовності до постійного саморозвитку і самовдосконалення [14], з чим не можна не погодитися. В епоху цифровізації здатності фахівців до саморозвитку і самовдосконалення посідають перші позиції у вимогах до керівного персоналу. Адже володіння ними – це надзвичайно важливо, тому що їх нездатність постійно працювати над професійним і особистісним розвитком безпосередньо впливає на ефективність і результативність не тільки їхньої діяльності, але і діяльності підлеглих.

Розвиток освітнього процесу у закладі післядипломної освіти України неможливий без вивчення і врахування результатів дослідження проблем підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки у зарубіжних країнах. На актуальність цих питань вказує відомий український учений М. Козяр, який зазначає, що «...підготовка окремих фахівців з надзвичайних ситуацій має враховувати сучасні світові тенденції, принципи розвитку всієї системи освіти і професійної підготовки у світі та нашій державі, її теоретико-методологічні й методичні аспекти, зміст і складність завдань, а також специфічне призначення рятувальних підрозділів» [5].

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Виклики, що постають перед українською державою на сучасному етапі її функціонування, актуалізують проблему професіоналізації людських ресурсів, професійно задіяних на державній службі та в органах місцевого самоврядування. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок про те, що організація підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки – актуальна педагогічна проблема. Її розв'язання – в удосконаленні чинної системи післядипломної освіти, органічному поєднанні різних форм, методів та змісту навчання, залежно від можливостей і потреб особи, раціональній побудові універсального дизайну у сфері освіти в конкретному закладі.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого дослідження вимагають теоретичні основи підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільної безпеки, зокрема визначення понятійного апарату. У сучасних умовах система підвищення кваліфікації керівників структурних підрозділів органів влади з питань цивільного захисту повинна постійно вдосконалюватися та адаптуватися до змін, враховуючи вже наявні досягнення у цій сфері, бути відкритою, гнучкою, що дає можливість проявити і використовувати індивідуальні можливості кожного, готувати керівний склад, здатний самостійно і відповідально вживати нестандартні рішення з різних питань цивільної безпеки. Керівник структурного підрозділу органу влади, на якого покладено здійснення пріоритетних напрямів державної політики у сфері цивільного захисту, повинен компетентно і відповідально виконувати функції щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Державна служба України з надзвичайних ситуацій, *Довідка про основні надзвичайні ситуації техногенного, природного та іншого характеру на території України* [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.dsns.gov.ua>.
- [2] В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев, *Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии*. Санкт-Петербург; Воронеж, Россия, 1995, 232 с.
- [3] В. В. Сидоренко, В. П. Андрущенко, В. П. Бех, О. В. Алейнікова та ін., «Реформування системи підвищення кваліфікації керівників навчальних закладів в умовах реалізації Концепції "Нова українська школа"», *Керівник нової української школи: світоглядно професійні орієнтири: зб. наук. праць*. Київ, Україна: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017, с. 148–153.
- [4] В. Супрун, «Теоретико-методологічні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників у системі професійної освіти України», *Післядипломна освіта в Україні*, № 1, с. 34–41, 2017.
- [5] М. М. Козяр, «Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій: автореф. дис. д-ра наук»; АПН України, Ін-т педагогіки і психології професійної освіти. Київ, Україна, 2005, 41 с.
- [6] Верховна Рада України. (2012, Жовт. 02). «*Кодекс цивільного захисту України № 5403-VI*». [Електронний ресурс]. Доступно: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

- [7] Кабінет Міністрів України. (2013, Жовт. 23). *Постанова № 819, «Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246850500>; Урядовий кур'єр, № 219, 27 жовтня, 2013.
- [8] Міністерство внутрішніх справ України. (2017, Жовт. 10). *Наказ № 1112 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу з функціонального навчання», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 листопада 2014 р. за № 1398/26175, із змінами і доповненнями, внесеними наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23 квітня 2019 року № 302*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14>
- [9] Інститут державного управління у сфері цивільного захисту (2017, Груд. 06). *На Чернігівщині розпочався навчально-методичний збір з керівниками НМЦ ЦЗ та БЖД*. [Електронний ресурс] Доступно: <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Nadzvichayni-podiyi/1756.html>
- [10] Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). *Закон № 2145-VIII «Про освіту»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>; *Голос України* № 178/179, 27 вересня, 2017.
- [11] В. Купрієвич, «Підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти як педагогічна проблема», *Післядипломна освіта в Україні*, № 1, с. 26–28, 2016.
- [12] Кабінет Міністрів України. (2017, Січ. 25). *Розпорядження № 61-р «Про схвалення Стратегії реформування системи Державної служби України з надзвичайних ситуацій»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80>; Урядовий кур'єр, № 22, 04 лютого, 2017.
- [13] Інститут державного управління у сфері цивільного захисту, *Дистанційне навчання* [Електронний ресурс]. Доступно: <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Distanciune-navchannnya.html>
- [14] В. А. Гошовська, Л. А. Пашко, Л. М. Фугель, *Кадровий менеджмент як складова управління людськими ресурсами в системі державного управління: навч.-метод. матеріали*. Київ, Україна: НАДУ, 2013, 96 с.
- [15] П. Волянський, Ю. Ковровський, В. Михайлов, «Застосування інтерактивних освітніх технологій у навчанні керівного складу і фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту», *Молодь і ринок*, № 5(172), с. 29–38, 2019.

- [16] А. М. Демків, Ю. П. Переверзін, Є. Ю. Литвиновський, Р. С. Кропивницький, В. В. Павленко, «Шляхи удосконалення системи навчання за рахунок підвищення ефективності наукової діяльності», *Науковий збірник ІДУЦЗ*, № 4, с. 32–39, 2016.

NATIONAL PEDAGOGIC PUBLICATIONS AS REGARDS ADVANCED VOCATIONAL TRAINING IN THE ISSUES OF CIVIL SECURITY FOR THE HEADS OF AUTHORITIES' STRUCTURAL DIVISIONS

Victor Mikhailov,

Professor at the Department of Public Service, Administration and Training under International Projects, Deputy Head (on research) Institute of Public Administration in the Sphere of Civil Protection, PhD in Public, Administration, Associate Professor. Kyiv, Ukraine.

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5629-1500>
mvn2006@ukr.net

Abstract. Emergency situations are growing in scale and become yet more dangerous for the population, environment and sustainable economy. Due to emergency situations a large number of people get killed every year, while liquidation of their consequences requires substantial investments, thus, causing large-scale material losses both to the country economy and its citizens. Modern sources of danger create new requirements to the advanced vocational training of Managers and specialists whose activity is connected with arrangement and implementing of civil security measures. Advanced vocational training is supposed to get the Managers ready for implementing complicated functions in the field of civil security and envisages new theoretic and special technical knowledge, along with relative upskilling. Society needs highly-qualified managers capable to ensure civil security progress, to develop and implement organizational and technical measures for safe activities of daily living.

The article, based on logic analysis, describes the peculiarities of advanced vocational training for heads of authorities' structural divisions in the field of civil security in modern conditions, includes well-substantiated propositions as regards improvements to be introduced into the advanced vocational training process.

The research allows to reach the following conclusion: improvements in advanced vocational training for the indicated category of managers working in the field of civil security are to be implemented as a natural blend of various forms, methods and contents depending on the capacities and needs; rational upbuilding of universal educational design in the high

education establishments, civil protection establishments. In modern conditions advanced vocational training system for heads of authorities' structural divisions in the field of civil security shall continuously improve and get adapted to the changes, taking into account already available achievements in the field.

Keywords: heads of authorities' structural divisions; advanced vocational training; civil security; protection of the population; emergency.

ПОВЫШЕНИЕ КВАЛИФИКАЦИИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ СТРУКТУРНЫХ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ ОРГАНОВ ВЛАСТИ ПО ВОПРОСАМ ГРАЖДАНСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Михайлов Виктор Николаевич,

кандидат наук по государственному управлению, доцент,
профессор кафедры государственной службы, управления
и обучения по международным проектам,
заместитель начальника по научно-исследовательской работе
Института государственного управления в сфере гражданской защиты.
Киев, Украина.

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-5629-1500>
mvn2006@ukr.net

Аннотация. Чрезвычайные ситуации становятся все более масштабными и опасными для населения, природной среды и устойчивого функционирования экономики. Из-за чрезвычайных ситуаций ежегодно гибнет большое количество людей, а ликвидация последствий требует больших затрат, поэтому экономика страны и граждане несут немалые материальные убытки. Современные источники опасностей выдвигают новые требования к системе повышения квалификации лиц руководящего состава и специалистов, деятельность которых связана с организацией и осуществлением мероприятий по гражданской защите. Повышение квалификации способствует формированию готовности управленческих кадров для выполнения сложных функций в сфере гражданской защиты и предусматривает освоение новых общетеоретических и специально-технологических знаний, расширение спектра умений и навыков. Обществу нужны высококвалифицированные управленческие кадры, способные обеспечивать развитие сферы гражданской защиты, разрабатывать и реализовывать организационно-технические мероприятия безопасной жизнедеятельности людей.

В статье на основе логического анализа раскрываются особенности повышения квалификации руководителей структурных подразделений органов власти по вопросам гражданской безопасности в современных условиях, обосновываются предложения по совершенствованию процесса повышения их квалификации.

Проведенное исследование позволяет сделать вывод о том, что усовершенствование повышения квалификации управленческих кадров по вопросам гражданской безопасности видится в органическом сочетании различных форм, методов и содержания обучения, в зависимости от возможностей и потребностей личности; рациональном построении универсального дизайна в сфере обучения в образовательных учреждениях. В современных условиях система повышения квалификации руководителей структурных подразделений органов власти по вопросам гражданской защиты должна постоянно совершенствоваться и адаптироваться к изменениям, учитывая уже имеющиеся достижения в этой сфере.

Ключевые слова: руководители структурных подразделений органов власти; повышение квалификации; гражданская безопасность; защита населения; чрезвычайные ситуации.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Derzhavna sluzhba Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii, Dovidka pro osnovni nadzvychaini sytuatsii tekhnohennoho, pryrodnoho ta inshoho kharakteru na terytorii Ukrainy [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.dsns.gov.ua>.
- [2] V. G. Onushkin, E. I. Ogarev, *Obrazovanie vzroslykh: mezhdisciplinarnyj slovar' terminologii*. Sankt-Peterburg; Voronezh, Rossiya, 1995, 232 s.
- [3] V. V. Sydorenko, V. P. Andrushchenko, V. P. Bekh, O. V. Aleinikova ta in., «Reformuvannia systemy pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv navchalnykh zakladiv v umovakh realizatsii Kontseptsii "Nova ukrainska shkola"», *Kerivnyk novoi ukrainskoi shkoly: svitohliadno profesiini oriientyry: zb. nauk. prats.* Kyiv, Ukraina: NPU im. M. P. Drahomanova, 2017, s. 148–153.
- [4] V. Suprun, «Teoretyko-metodolohichni zasady pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi profesiinoi osvity Ukrainy», *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*, № 1, s. 34–41, 2017.
- [5] M. M. Koziar, «Teoretychni ta metodychni zasady profesiinoi pidhotovky osobovoho skladu pidrozdiliv z nadzvychainykh sytuatsii: avtoref. dys. d-ra nauk»; *APN Ukrainy, In-t pedahohiky i psykholohii profesiinoi osvity*. Kyiv, Ukraina, 2005, 41 s.

- [6] Verkhovna Rada Ukrainy. (2012, Zhovt. 02). «Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy № 5403-VI». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
- [7] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2013, Zhovt. 23). Postanova № 819, «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia navchannia kerivnoho skladu ta fakhivtsiv, diialnist yakykh poviazana z orhanizatsiieiu i zdiisnenniam zakhodiv z pytan tsyvilnoho zakhystu». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246850500>; Uriadovy kurier, № 219, 27 zhovtnia, 2013.
- [8] Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy. (2017, Zhovt. 10). Nakaz № 1112 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu navchalnoho protsesu z funktsionalnoho navchannia», zareiestrovano v Ministerstvi yustytsii Ukrainy 05 lystopada 2014 r. za № 1398/26175, iz zminamy i dopovnenniamy, vnesenymy nakazom Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 23 kvitnia 2019 roku № 302. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-14>
- [9] Instytut derzhavnoho upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu (2017, Hrud. 06). Na Chernihivshchyni rozpochavsia navchalno-metodychnyi zbir z kerivnykamy NMTs TsZ ta BZhD. [Elektronnyi resurs] Dostupno: <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Nadzvichayni-podiyi/1756.html>
- [10] Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, Veres. 05). Zakon № 2145-VIII «Pro osvitu». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>; Holos Ukrainy № 178/179, 27 veresnia, 2017.
- [11] V. Kuprievych, «Pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv zakladiv profesiinoi osvity yak pedahohichna problema», *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*, № 1, s. 26–28, 2016.
- [12] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2017, Sich. 25). Rozporiadzhennia № 61-r «Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z nadzvychainykh sytuatsii». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2017-%D1%80>; Uriadovy kurier, № 22, 04 liutoho, 2017.
- [13] Instytut derzhavnoho upravlinnia u sferi tsyvilnoho zakhystu, Dystantsiine navchannia [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://iducz.dsns.gov.ua/ua/Distanciynе-navchannya.html>
- [14] V. A. Hoshovska, L. A. Pashko, L. M. Fuhel, Kadrovyi menedzhment yak skladova upravlinnia liudskymy resursamy v systemi derzhavnoho upravlinnia: navch.-metod. materialy. Kyiv, Ukraina: NADU, 2013, 96 s.
- [15] P. Volianskyi, Yu. Kovrovskyi, V. Mykhailov, «Zastosuvannia interaktyvnykh osvitnikh tekhnolohii u navchanni kerivnoho skladu i

fakhivtsiv, diialnist yakykh poviazana z orhanizatsiieiu ta zdiisnenniam zakhodiv z pytan tsyvilnoho zakhystu», *Molod i rynek*, № 5(172), s. 29–38, 2019.

- [16] A. M. Demkiv, Yu. P. Pereverzin, Ye. Yu. Lytvynovskyi, R. S. Kropyvnytskyi, V. V. Pavlenko, «Shliakhy udoskonalennia systemy navchannia za rakhunok pidvyshchennia efektyvnosti naukovoï diialnosti», *Naukovyi zbirnyk IDUTsZ*, № 4, s. 32–39, 2016.

*Стаття надійшла
до редакції 10 лютого 2020 року*